

SPOLUPRÁCA MIESTNYCH SAMOSPRÁV S PODNIKATEĽSKÝMI SUBJEKTAMI PRI TVORBE KRITICKÝCH INFRAŠTRUKTÚR OBCÍ

Vladimír Gozora *

ABSTRACT

The contribution analyses cooperation of the local self-government units with business entities in creation of critical infrastructure. On the detail of studied number of municipalities and business entities it gives an instruction for creating of critical infrastructure of the self-government territorial units, for use of critical standards and normative to achieve sustainable development.

Key words: local self-government, business entities, partnerships, critical infrastructure, critical standards and normative

ÚVOD

Spolupráca miestnych samospráv s podnikateľskými subjektmi nadobudla nový obsah. Určujúcimi determinantami tohto obsahu je rozvoj vidieka a narastanie významu vidieckych sídiel pri zabezpečovaní rastu ekonomickej výkonnosti a zvyšovaní zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva v samosprávnych územných celkoch.

Aktivizovanie spolupráce miestnych samospráv a podnikateľských subjektov vyústilo do ekonomických a verejnoprospešných partnerstiev, ktoré smerujú k udržateľnému rozvoju obcí, k budovaniu technologických parkov a rozširovaniu

* Vladimír Gozora, Dr.h.c. prof. mpx. h.c. prof. Ing., PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, Ústav pre ekonómiu a manažment, Železničná 14, Bratislava, e-mail: vladimir.gozora@vsemvs.sk

komunálnych služieb, k vytváraniu nových pracovných príležitostí a využívaniu verejnoprospešných aktivít vidieckeho obyvateľstva na obnovu vidieckych sídiel.

Vo všeobecnosti možno doterajšiu spoluprácu miestnych samospráv evidovať v niekoľkých oblastiach. Sú to nasledovné oblasti:

- spolupráca pri konštituovaní samosprávnych orgánov obcí,
- spolupráca pri zabezpečovaní komunálnych služieb miestnemu obyvateľstvu,
- spolupráca pri zabezpečovaní a podpore individuálnej bytovej výstavbe,
- ochrana životov a majetku fyzických a právnických osôb,
- účasť na rozvoji miestnej infraštruktúry,
- aktívna podpora podnikateľskej a živnostenskej činnosti, rozvoj remesiel a vidieckeho turizmu,
- spolupráca na úseku školstva, kultúry a sociálnej starostlivosti o starších, zdravotne hendikepovaných a sociálne slabších občanov.

Popri uvedených oblastiach spolupráce kooperujúce strany hľadajú kompromis v daňovej oblasti, v príprave obecných nariadení a vykonávacích predpisov. Početné prieskumy obcí ukázali, že v tých obciach, v ktorých miestna samospráva spolupracovala s podnikateľskými subjektmi sa vždy dosiahol konsenzus v rozhodnutiach obcí, vzájomná spokojnosť a rešpekt obidvoch zainteresovaných strán. Naopak tam, kde verejná samospráva nespupracovala s podnikateľskými subjektmi alebo sa pripravované rozhodnutia verejne nepodporili tam sa prijímali neúčinné rozhodnutia.

Ukázalo sa, že hlavným iniciátorom a nositeľom uvedenej spolupráce musí byť miestna samospráva, ktorá je povinná vyzvať podnikateľské subjekty a verejno-právne inštitúcie k spolupráci, predložiť programy hospodárskej a sociálnej spolupráce obce a pripraviť súbor vecných opatrení na ich realizáciu v stanovenom období.

Podpora multifunkčného vidieka mocenskými orgánmi si vyžiadala uplatniť kvalitatívne nové prístupy k rozvoju vidieckych sídiel. Značný dôraz je kladený na občiansku bezpečnosť a ochranu verejného a súkromného vlastníctva. Stupňuje sa požiadavka na dosahovanie udržateľného rozvoja obcí, ich ekonomickej a sociálnej bezpečnosti. V neposlednom rade na dosahovanie potravinovej, energetickej a environmentálnej bezpečnosti slovenského vidieka.

Cieľom nášho príspevku je preto zhodnotiť spoluprácu miestnych samospráv s podnikateľskými subjektmi pri kreovaní kritických infraštruktúr obcí a vyšších územno-správnych celkov.

Materiál a metóda práce

Realizácia predznačného cieľa si vyžiadala uskutočniť prieskum v súbore 120 miestnych samospráv a 210 podnikateľských subjektov. Podkladové údaje sme získali dotazovacou metódou, v rámci ktorej sa použila technika dotazníka a riadeného rozhovoru. Návratnosť dotazníkov činila 57 %. Výsledky prieskumu sme verifikovali na detaile 43 obcí a 67 podnikateľských subjektov.

Z obsahového hľadiska sme sa pri analýze výsledkov zamerali na:

- kreovanie kritických infraštruktúr obcí,
- tvorbu kritických noriem a normatífov,
- spoluprácu miestnych samospráv s podnikateľskými subjektmi a
- na vecné opatrenia k rozvoju dlho dobej spolupráce v oblasti komunálnej bezpečnosti vidieckeho obyvateľstva.

Dosiahnuté výsledky a diskusia

Zabezpečenie nových úloh môžu miestne samosprávy realizovať len v úzkej súčinnosti s občanmi a vo vzájomnej spolupráci s podnikateľskými subjektmi. Špecifickou oblasťou spolupráce musí byť vytvorenie efektívnej infraštruktúry obce, schopnej zabezpečovať udržateľný rozvoj vo všetkých oblastiach života vidieckych sídiel. Vzrastajúci vplyv svetovej finančnej a hospodárskej krízy, však nepriaznivo ovplyvňuje činnosť slovenských obcí. Dokumentuje to vyše 280 obcí do 500 obyvateľov, ktoré existujú pod nútenou správou. Stupňuje sa deficit verejných financií a rastie zadlženosť obcí, znižuje sa ekonomická výkonnosť a zvyšuje nezamestnanosť miestneho obyvateľstva. Inými slovami povedané infraštruktúry početných obcí strácajú na svojej ekonomickej a sociálnej výkonnosti. Z uvedeného dôvodu sa nastoluje pred miestne samosprávy a podnikateľské subjekty požiadavka, aby sa v rámci spolupráce v súlade s právnou normou objavila aj tvorba kritických infraštruktúr obcí a vyšších územno-správnych celkov.

1. Kreovanie kritických infraštruktúr obcí

Kritické infraštruktúry obcí sú miestne infraštruktúry, ktorých jednotlivé prvky obsahujú minimálne hraničné hodnoty normatífov, dosahovaním ktorých sa zabezpečujú minimálne funkcie obcí v kritických podmienkach.

Kritické infraštruktúry teda predstavujú minimálne činnosti nevyhnutné na udržanie všetkých funkcií miestnych samospráv vo vzťahu k obciam a miestnemu

obyvateľstvu. Štruktúru uvedených funkcií a ich prvkov ilustrujeme na detaile Tabuľky 1, ktorá je príkladom pre tvorbu hraničných noriem a normatífov kritických infraštruktúr samosprávnych územných celkov.

Prvky a normatívy kritickej infraštruktúry obce do 1 000 obyvateľov (všeobecný príklad) Tab. 1.

P. č.	Podsystem - funkcia	Prvky	Kritické normy a normatívy
1.	Obyvateľstvo obce	<ul style="list-style-type: none"> obyvatelia 	<ul style="list-style-type: none"> 70 % predchádzajúceho 10 ročného priemeru
2.	Potravinová bezpečnosť	<ul style="list-style-type: none"> Samozásobovanie potravín Nákup obchodnej siete Predaj z ruky 	<ul style="list-style-type: none"> 70 % obyvateľstva 90 % obyvateľstva 20 % obyvateľstva
3.	Energetická bezpečnosť	<ul style="list-style-type: none"> Zemný plyn Elektrina dodávateľsky Fosílna palivá 	<ul style="list-style-type: none"> 80 % v prípade plynofikovanej obce, 80 % obyvateľstva 70 % obyvateľstva
4.	Environmentálna a bezpečnosť	<ul style="list-style-type: none"> Zdravotne nezávadná voda Kvalitné životné prostredie Skladky komunálneho odpadu Pravidelná údržba ciest Separácia komunálneho odpadu 	<ul style="list-style-type: none"> 100 % všetkých domácností 100 % Centrálne skládka každoročne Podľa možnosti
5.	Podnikateľská činnosť	<ul style="list-style-type: none"> Právnické osoby Fyzické osoby SHR a prídomové hospodárstva 	<ul style="list-style-type: none"> 1 – 3 stredne veľké podniky 10 % ekonomicky činného obyvateľstva 30 % ekonomicky činného obyvateľstva
6.	Zamestnanosť obyvateľstva	<ul style="list-style-type: none"> V obci Mimo obce Verejnoprospešné práce 	<ul style="list-style-type: none"> 40 % ekonomicky činného obyvateľstva 20 % ekonomicky činného obyvateľstva 40 % ekonomicky činného obyvateľstva
7.	Komunálne služby	<ul style="list-style-type: none"> Obchodné služby Zdravotné služby Církevné služby Správa cintorínov Služby peňažných ústavov Ubytovacie a reštauračné služby Zber a triedenie komunálneho odpadu 	<ul style="list-style-type: none"> 1 – 2 zariadenia 0 – 2 zariadenia 0 – 1 úrady 0 – 1 cintorín 0 – 1 ústav 0 – 1 reštaurácia
8.	Školské a kultúrno-spoločenské zariadenia	<ul style="list-style-type: none"> Základné školstvo v rámci predškolských zariadení Stredoškolské Kultúrne a sociálne zariadenia Športové zariadenia 	<ul style="list-style-type: none"> 1 základná škola 0 – 1 stredná škola 1 zariadenie 1 zariadenie

9.	Občianska bezpečnosť	<ul style="list-style-type: none"> • Obyvatelia obce • Základná dokumentácia • Záchytné centrá a priestory rozmiestnenia evakuovaného obyvateľstva • Polícia a bezpečnostná služba 	<ul style="list-style-type: none"> • Všetci obyvatelia • Všetky protikrízové plány a opatrenia • 1 – 2 centrá • 0 – 1 služba
10.	Cestná a telefónna sieť	<ul style="list-style-type: none"> • Cestné komunikácie • Telefónna sieť • Internetová sieť 	<ul style="list-style-type: none"> • Udržiavané komunikácie • Udržiavanie siete • Udržiavanie siete
11.	Majetok obce	<ul style="list-style-type: none"> • Budovy • Obecné urbáry • Obecné pasienkové hospodárstvo • Finančný majetok • Podniky a prevádzky miestneho hospodárstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Vo vlastníctve obce • Využívať pre obecné účely • Využívať pre obecné účely • v prepočte 100 eur na 1 obyvateľa • Aktivizovať pre podnikateľskú činnosť obce
12.	Obecný samospráva	<ul style="list-style-type: none"> • Samosprávne orgány • Pomocné orgány • Obecný úrad 	<ul style="list-style-type: none"> • 51 % normovaného počtu • 60 % normovaného počtu zamestnancov

Poznámka – Uvedená štruktúra prvkov a normatívov kritickej infraštruktúry má ilustračný charakter.

Zdroj: návrh autora.

Vzhľadom na potrebu udržania funkcií územných samospráv na kritickej úrovni je nevyhnutné zintenzívniť spoluprácu samosprávnych orgánov obcí s podnikateľskými subjektmi a to v nasledovných oblastiach:

- a) Potravinovej bezpečnosti vidieckeho obyvateľstva a to aktivovaním poľnohospodárskych podnikov, samozásobiteľskej funkcie obyvateľov žijúcich vo vidieckych sídlach a rozširovaním predaja potravín z domu.
- b) Energetickej bezpečnosti obyvateľstva a to zabezpečením dostatočného množstva konvenčných a alternatívnych zdrojov energií dodávateľským spôsobom alebo využívaním prírodných zdrojov.
- c) Environmentálnej bezpečnosti obcí a to budovaním centrálnych skládok komunálneho odpadu, reguláciou vodných tokov a budovaním vodných zdrží a retenčných nádrží v katastrálnom území obcí.
- d) V podnikateľskej činnosti podporou malého a stredného podnikania, rozvoja ľudových remesiel a vidieckeho turizmu s cieľom zvýšiť celkovú zamestnanosť vidieckeho obyvateľstva.
- e) V komunálnych službách a to rozvojom obchodných činností, obecných podnikov a prevádzok miestneho hospodárenia.
- f) V školstve, kultúre a športe aktivovaním mimoškolskej činnosti žiakov a dospievajúcej mládeže v úzkej súčinnosti so školskými zariadeniami a podnikateľskými subjektmi.

- g) Občianskej bezpečnosti a to uplatnením systémových prvkov ochrany života a majetku občanov, podnikateľských subjektov a majetku obcí, udržaním funkcie kritických infraštruktúr a činnosti samosprávnych orgánov obcí.
- h) Údržby a ochrany obecných komunikácií v špecifických podmienkach, v efektívnom využívaní samosprávnych funkcií a rozhodovacích procesov obecných zastupiteľstiev.
- i) V neposlednom rade pri zabezpečovaní kritického objemu finančných prostriedkov prostredníctvom daňovej, podnikateľskej a projektovej činnosti.

2. Tvorba kritických noriem a noratívov

Určujúcim činiteľom efektívnych infraštruktúr samosprávnych územných celkov je súbor kritických noriem a noratívov, plnenie ktorých zaručuje udržanie všetkých funkcií obecných samospráv. Podmienkou uvedenej efektivity sú optimálne vybrané a nasadené hodnoty kritických noriem a noratívov. Z uvedeného dôvodu je potrebné unifikovať štandardy a ich merné jednotky. V tejto súvislosti odporúčame nasledovnú štruktúru kritických noriem:

- a) Normy celoročnej spotreby potravín na jedného obyvateľa vyjadrené podľa druhu v kg.
- b) Normy celoročnej spotreby energií, pitnej a úžitkovej vody na jedného obyvateľa v KW respektíve m³.
- c) Normy celoročnej kapacity skládok komunálneho odpadu v prepočte na jedného obyvateľa.
- d) Ekonomická výkonnosť obce vyjadrená miestnym hrubým domácim produktom v prepočte na jedného obyvateľa v tisíc eur. /MHDP/
- e) Zamestnanosť respektíve nezamestnanosť vyjadrená percentuálnym podielom zamestnaných osôb na celkovom počte ekonomicky činného obyvateľstva obce.
- f) Komunálna vybavenosť obce vyjadrená podielom počtu obyvateľov na jedného lekára, počtu žiakov na jedného učiteľa, kapacitu hotelových a reštauračných zariadení a podobne.
- g) Úroveň technickej infraštruktúry vyjadrená dĺžkou chodníkov, cestných komunikácií, centrálnej kanalizácie, vodovodnej a plynárenskej siete ako aj celkovou dĺžkou regulovaných vodných tokov a kapacitnou retenčných nádrží.
- h) Hmotná a finančná vybavenosť v prepočte na jedného obyvateľa obce v tisíc eur.

Vypracovaná kritická infraštruktúra obce je otvoreným dokumentom s ktorým samospráva obce musí sústavne pracovať, vyhodnocovať a v súčinnosti

s podnikateľskými subjektmi a verejnoprávnymi zariadeniami v katastrálnom území obce, odstraňovať výrazné odklony od kritických normatífov.

Nemenej dôležitou súčasťou práce miestnych samospráv musia byť regulačné procesy založené na sústavnom a cieľavedomom prispôsobovaní hraničných hodnôt kritických infraštruktúr, na udržiavaní samosprávnych, zásobovacích, bezpečnostných a komunálnych činností obcí.

ZÁVER

Uvedený postup pri tvorbe kritických infraštruktúr v obci je v súlade s prijatým zákonom z roku 2011 o kritických infraštruktúrach. Je metodickým príspevkom k plošnému uplatneniu kritických infraštruktúr v podmienkach Slovenskej republiky.

Tvorba kritických infraštruktúr obcí však musí rešpektovať prírodné, sociálno-ekonomické a geografické odlišnosti vidieckych sídiel. A preto bude každá infraštruktúra obce odlišná a špecifická v daných podmienkach. Najväčším prínosom kritických infraštruktúr však budú možnosti zhodnotenia ekonomického potenciálu obcí, sústavného monitorovania životných podmienok a zamestnanosti miestneho obyvateľstva ako aj hľadania riešení k udržateľnému rozvoju vidieckych sídiel.

V tejto súvislosti sa musí stať každodennou prácou miestnych samospráv monitorovanie a komparovanie existujúceho stavu obcí s normami a normatívmi kritických infraštruktúr, hodnotenie krízových javov a prijímanie rozhodnutí k udržaniu rovnovážnych ekonomických, sociálnych a bezpečnostných stavov územných celkov.

V spolupráci s podnikateľskými subjektmi a na báze utvorených partnerských vzťahov realizovať vecné opatrenia na dosiahnutie udržateľného ekonomického a sociálneho rozvoja územných celkov ako aj na uplatnenie bezpečnostných a ochranných opatrení k vidieckemu obyvateľstvu.

SÚHRN

Príspevok analyzuje spoluprácu miestnych samospráv s podnikateľskými subjektmi pri tvorbe kritických infraštruktúr. Na detaile skúmaného počtu obcí a podnikateľských subjektov dáva návod na kreovanie kritických infraštruktúr samosprávnych územných celkov, na využitie kritických noriem a normatífov k dosiahnutiu udržateľného rozvoja obcí.

LITERATÚRA

- [1] FILIP Stanislav – ŠIMÁK Ladislav – KOVÁČ Marián. 2010. Manažment rizika. ISBN 978-80-89393-49-7
- [2] GOZORA Vladimír, 2000. Krízový manažment, Nitra SPU, 2000, 182s, ISBN 80-7137-802
- [3] GOZORA Vladimír a kol. 2009. Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní. (Determinanty ekonomickej diferenciacie podnikateľských subjektov). Priebežná správa projektovej výskumnej úlohy IGP 06/09- GA VŠEMvs v Bratislave, s.147
- [4] HUDÁKOVÁ Monika (2009). Indikátory nerovnovážnych ekonomických stavov agropodnikateľských subjektov, Bratislava. Ekonomika poľnohospodárstva č.3 / 2009, VUEPP Bratislava, ISSN 1335-6186
- [5] HUDÁKOVÁ Monika, KUČERA Antonín, 2009. Riešenie nerovnovážnych stavov v poľnohospodárstve. Merkury s.r.o., Bratislava 2009, 198 s. ISBN 978-80-89143-90-7
- [6] NOVÁK Ladislav a kol. Krízové plánovanie. Žilina, Žilinská univerzita ,2005, s.2004, ISBN 80-8070-391-4
- [7] SEIDL, M., TOMEK, M.: Niektoré problémy kritickej infraštruktúry. In: *Civilná ochrana*. Bratislava, ÚCO MV SR, roč.10, č. 6/2008, s. 41-46, ISSN 1335-4094
- [8] ŠIMÁK Ladislav a kol. Krízový manažment vo verejnej správe, Žilina, ŽU, 2001, s.243, ISBN 80-88829-132
- [9] Zákon č.45/2011 Z.z. o kritickej infraštruktúre, Bratislava, MV SR, 2011

Článok recenzoval:
prof. Ing. L. Šimák, PhD.